

המציפה

ערבון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה על המצפה

באוסטריא אונגרי:

לשנה 7.— כתרם
חצי שנה 3.50
רבע 1.75

באשכנז:

לשנה 8.— כתרם
ביתר הארצות:

לשנה 9 כתרם — 9.50 פראנק.

"רמת המצפה"

נכנסת עתה בגליון עצמו, הגדולה משהיה וסביב הכר ספרותי יותר מאשר עד כה. אין הנחה מהמחיר.

מחיר גליון בודד 14 הלר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השטח.

ברכת מזיט 60 הלר. הודעת אירוסין כתר. זו או זו בראש הגליון שני כתרם.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם מקום בית הדאר הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918 האדרבה לבית המערכת לארמיניסטריה

„HAMICPE“ Kraków,

(בחוץ לארץ להודיע: Oesterreich)

בע"פ: רחוב סעבאסטיאנא 32

Kraków, 24 Marca 1911.

גליון יב.

קראקא, כ"ד אדר פ' ויקהל התרע"א.

לא תעצור כח לחזור אל נפשו יהי שם אשר שם "רשט נפש רגליגיוז" לא יאחזה, הוא יכנס בשלום ויצא בשלום.

אל תשאלו: מדוע? זה איננו תורה, שיצאה מבית מדרשו של זה או של זה. זה הוא חזון טבעי, חק איתן כאחד מחקי הטבע. יוכל היות שהמחתי הדתית גרמה, או סבות היסטוריות גרמו. יחקור על זה מי שירצה. לנו דיה העובדא. בחילה מבעית קימת בדם היהודי הקאמי האמתי נגד הדת הנוצרית, יהי היהודי גם חפשי בדעות עד הקצה האחרון.

ואם הציץ היהודי וקרנים משם — של אור אמתי או של אור מתעה, אחת היא — פגעו בנשמתו, זה אות, כי נשמתו הלאומית נפגמה. ואם אנשים, אשר כך קרה להם, מרחיבים להכריז על זה על במה לאומית, לפני סחל לאומי בלי שום מכשול-לב — זוהי התנהגות, שקשה לכנותה בשמה הנכון, ואם אנשים כאלה מכריזים על עצמם, שהם לאומיים — זהו צביעות וגנבת דעת הבריות.

*

הועד הנזכר מוכרח היה לעשות מה שעשה אם אינו רוצה שמעשיו יהיו סותרים את תעודתו. חברה אשר תעודתה היא, לתת ניר לעם ישראל בארץ אבות, בכדי לקבוע "מרכז רוחני" לרוח היהדות על הררי ציון היתה מתחייבת בנפשעה אם היתה נותנת יד לרוח, אשר היא בקטב לרוח היהדות.

ושאי אפשר לדרוש מאנשים, כי יסיעו כדבר דמיון לשאיפתם, דבר זה, כמדומה, מחייב ההגיון הפשוט. אבל סופרי ארץ ישראל אחת חושבים. ופה מתחיל "המעשה" לקבל צורת טרגי-קומדיה. סופרי ארץ ישראל התאספו לאספה גדולה ומחו

בה הם מטעים את קלי הרעת. זה עתה פרסם השיר הרוסי חרוזין, המטונה על הדתות הנכריות במניסטריום, כי מצא באיזו ערים ברו"פ כתר של יהודים לאומיים בעלי הדת הנצרית ולחם גם עתון עברי ושמו "ישראל תפארת". המיסיונרים האנגלים, הפועלים בערים האלה, הטעו את השיר והודיעוהו על כתר, שעלתה ברצונם ליסר — כי כבר קימת היא, המערכת. אם מדברים בתוכנו על חפש הדת, עוד רחוק הדבר הרבה מלכלול בזה גם נטיה לדת המשיחית. לא נדבר פה על-אדות העובדא הברורה, כי הדת הישראלית מכילה והרבה יסודות מוסריים ולאומיים, אשר כבוד אבות כבוד האומה, קיומה ואהדותה תלויים בהם, יסודות הנכללים תחת השם "יהדות" הנוגעים גם אל נפשו של יהודי חפשי בדעות, אם לאומי הוא. רצוננו כאמור, רק להעיר על דבר אחד, שלא הובלט כל צרכו בכל הפולמוס שלפנינו ואשר על כלם, על המימינים והמשמאילים מכל דוגא לבלתי הסיה דעת ממנו. אם אורבת סכנת ההתבוללות לכנסת ישראל, אז רק משם היא אורבת, רק משם תפתח הרעה או כבר נפתחה וגם תפשה, אם לא נחסום עליה את הדרך בעוד מועד.

ובאמת נשמה לאומית בריאה לא להשבון היא צריכה. על ידי בחילה מבעית, המבועה בתוכה, היא זורה הלאה מעצמה כל השפעה הבאה משם. היא אינה מסוגלת לקבלה. מטבע כל דבר אורגני בריא להרחיק מתוכו כל גרם זה, העלול להסב לו איזה נזק, ואם כח הרחיפה חדל בו — סופו כליון. אפשר לו ליהודי בעל נפש לאומית בריאה לעסוק בספרי הברית החדשה, לחקור בהם ולהתעמק בהם לצורך איזו מטרה שתהיה — שום פתוי לא ירמוז לו משם, שום השפעה

משה דאנגער

מאורשים בחדש אדר תרע"א

קאלאמעא.

מבלנות של חפשים בדעות.

מעשה הפועל הצעיר והועד האודסי לשוב ארץ ישראל, שמצא לנכון לחדול ע"י זה מתת לו את תמיכתו הרגילה, הקים פולמוס גדול בעתונות העברית וגם נתעוררה שוב השאלה הישנה על דבר הדת והלאומיות. סופרים רבים מצאו ענין לענות בו וכל אחד דן בדבר לפי השקפתו הוא, זה להיטין וזה להשמאל. בין המשמאילים מאשימים את הועד האודסי בצביעות וגנבת דעת הבריות, כלומר הוא עשה את הדבר כדי להחניף להחרדים ומצאו מקום להתנפל על "אחד העם", אשר כנראה הוא רוח החיה באופני הועד ואשר על פי וצעתו עשה הועד מה שעשה.

על הסופר הזה מצאו מקום לקבול, שהוא דורש אהדת ומקיים אחרת, לאמר: הוא הורה שאין הכאמיות קשורה אל הדת ואפשר לו לאדם מישראל לשלול הדת ולהיות עם זה לאומי נאמן, והוא הציג לפני הועד לחדול מתמוך בעתון, שהובע בו — לפי הכנתם "ל אותם המאשימים" — אותה הדעה הזאת עצמה. והמימינים מצדיקים את דינו של הועד וממליצים על "אחד העם" כל אחד ע"פ סברתו וביניהם גם בסברא פשוטה מאד, לאמר: חור בו אחד העם.

אבל כמדומה לי, שדבר אחד נעלם מהם או לא נתבטא כראוי בכל הפולמוס הזה. הן מעולם לא הורה שום איש בדעה צלולה וברצינות, שנטיה לדת הנוצרית באיזה פנים שתהיה ולאמיות יהודית נאמנה יכולות להודווג זו בזו (ואת היא רק דעת המיסיונרים המוסרים,

תקיעת כף למת.

מאת ישעיה פוכם.

(סוף.)

הוה-חיה רעה כענף עץ ברוח סועה, לבה מת בסרבה ופניה נתכרכמו ולא ידעה מה לעשות. היא חשה, כי אסון מרחף באויר ואין בכחה לקדם את פני הרעה. הזקן עמד תמיד לימינה והצילה מידה, אבל מה יועיל לה עכשו במצבו האנוש באבד כל חושיו בו? ברעש ובהמולה בא יוסף החדרה. הוא מחזיק את תיק המלית והתפלין בידו ומוליך, ומביא בו, כאיש הצבא המנפנף בחרבו. הוא מתנועע הנה והנה וצועק בקול גדול, כי הוא יראה להשקצים במי הם מתגרים, הוא ירסק את אכריהם ויקרעם כדג, עיניו נפלו על אשתו העומדת בקרן זוית מבוהלה ומלאה פלצות ובעסו התגבר ומצא מקום לגבות את חובו. הא! השפלה הזאת עומדת בידים משולכות והמטה מרס מוצעת והכית אינו מטאטא! בתו הממזרת הקטנה שוכבת עוד במטה כבת מלכים! הוא זרק את התיק אל ראש אשתו העניה וחמף את פטיש העץ, שהוא דופק בו על דלתות הבתים והסתער עליה בחמת חיה דורסת משחרת למרף. צעקה ויללה בכית ילדים וקול ענות חלושה וגסיסת הזקן. שכנים ושכנות באו מכוילים ודחופים וקולות משונים ומטורפים עולים בערבוביה וממלאים את חלל

האויר של החדר. החולה רצה לחוש לעזרת כלתו וצנח מעל מטתו ונפל פרקדן ומת כשרגליו סרוחות על הקרקע וראשו ורובו על ערשיו. — — —

כאשר נתפכת יוסף מצא את אביו שוכב על הארץ מכוסה שחורים ונרות דולקים מראשותיו. הוא זכר את כל הנעשה ויאוש נורא תקפחו. וי לה וי לנשמתו! הוא אבד שני עולמות בבת-אחת. הוא חלל את נדרו, עבר על שבועתו ובעטיו מת אביו, הוא המיתו, הוא ולא אחר! הוא תדן, רוצח, הורג נפש! יוסף תלש את פאותיו מרט אל זקנו וחבט את ראשו בקיר עד שפך-דם. הוא גנח ובכה רב בכי עד שלא היה בו עוד כח לבכות, ובאשר מהרו את המת והלבישוהו את תכריכיו נפל עליו בככי תמרורים ובקש ממנו מחילה וסליחה ותקע לו את כפו, שלא ישתה עוד כל משקה משכר אפילו משחו וחלה את פניה שיהיה מליץ יושב בעדו לפני הפמליא של מעלה ומן השמים ירחמו עליו לכפר על עונו, כי רב הוא. והרב מצדו נתן לו "תשובה" שיישן על הארץ ויצום ככל יום כי וה' בשוכביו "ת" וישתמה על קבר אביו ארבעים יום ואחר, וסר עונו והמאתו תכופר.

יום ה' פרשת תצוה היה. יוסף שמעונים צם בו את תעניתו האחרון במין תענוג פיוחד ורגש הנאה מעין עולם הבא. חביבים היו לו ימי התענית, כל צום היה נחשכ כעיניו כפריעת חוב קשה ומעיק, הוא פורע

פיליטון

הצער היהודי.

ועלי אל תחמלו ולי אל תנודו!

בן צער אנכי, מתפנק בכאב.

את פצעי אנדר ואפמה מבתי —

הלכם המרש, הנגידים, הלב!

ועלי אל תחמלו ולי אל תנודו!

מקור חיי: הצער, הצורב, המר.

ובנפשי סגופים מוהרים וארירים.

ובלפי אר יביט כל סכל, כל זר!

ועלי אל תחמלו ולי אל תנודו!

הלאה מיסורי, מלקבי הפט.

יטפטפו דמי: ובסכור הפעניות:

פצשן חרון אפי אחנק לעד.

מ. א. פייערשטיין.

ככל מה שמצא בספרי ראשונים ואחרונים, צרף את הכל בכח הגיונו הישר ובאופן זה עלה בידו להקל כרוכס הגדול של דיני המטרות, שהכל החמירו בהם עד כה. והאמת נצחה, למרות ההתנגדות, שעוררה בתחלה, וספרו הנ"ל על הלכות מטרות נתקבל להלכה ככל תפוצות הגולה ושבע ביום יהללוהו קצבי ישראל על חסדו עמהם. ובתשובותיו הרבות והיקרות, שהשיב לכל קצוי תכל ושרק חלק קטן מהן נתפרסם עד עתה בשלשלת החלקים הראשונים של "שו"ת מהרש"ם, התעסק הגאון בכל הפרובלמות, שהעמדו לפני תורת ההוראה מאת הזמן החדש, ההמצאות החדשות ותנאי החיים החדשים. הוא לא נרתע מפני כל עבודה כבדה, שהוטלה עליו, השתדל להבין את הכל באופן מעשי וכפי האפשר גם במראה עינים ובכתיבה ונסיון ולברר את הכל ברור נפלא ומספיק בכח נשקיו החדים הבקיות וההגיון, ועפ"י רוב עלה בידו גם כזה להמציא תורים נפלאים ומיסודים על אשיות כל יומיו. ועובדה היא, שכל רב בזמן הזה הוא בלי שו"ת מהרש"ם כמלך בלי שרבים וכגבור שאין בידו כלי זין.

הרב הגאון ז"ל הוקדש במשך להיות למחולל תקופה חדשה בתורת הרבנות ולחיות למורה דרך לדורו ולדורות הבאים ובתור זה ישאר שמו הגדול לזכרון נצח בתולדת ישראל.

א. ק.

מלחמת החסידים ב"אליאנץ" הווינית.

מלחמה קשה נלחמים החסידים בגליציא עם ה"אליאנץ" הווינית. המיסדה עתה כתי ספר לעם באיזו ערים. ברוב הערים הקטנות בגליציא אין הפקידים הפורנים משגיחים על חוק חובת הלמוד הכללי. ע"פ החוק נענש כל המונע בנו או בתו מבקר את ביה"ס. אבל פקיד פולן פקיד חסד הם ואינם כופים. כן אומרים בערים הקטנות, ואולם המבין דבר לאשורו יודע, שאין רשעות גדולה מזאת. ה"חסד" הזה דוא אחד מאמצעי המרמה, שבהם נלחמים תקיפי המדינה הזאת ביהודים, לרוששם ולנכלם. הם רוצים, שיהיו היהודים מגששים כאפלה ונכערים מכל דעת והנצרים משכילים יודעי העולם ויודעי ספר, למען יקל להם לגנול מיד היהודים כל משלה-יד ולהונותם, למען ימונו בעינים ויכלו בלי פגומות וכלי שפך-דם ויגשלו מעל אדמת פולן. ואולם אחב"י סומכים עד נסים ושמים על חסד האדונים. את זאת רצה הכארון הירש

הוא גם לא הכריז שברצונו לברוא חדשות — הכרזה הסוקת תמיד — אלא התחיל במעשה בלי הכרזה וכוונתו וזה קרב את נצחון כשרונו הנפלא.

לוגמיו עד שהתכעב. מיד התחיל לכו ניקפו ודמות דיוקנו של אביו נראה לו הולך וקרב אליו בזעם ומאיים עליו. נסתמרו שעדות ראשו ואימה ובעתה נפלו עליו וגזרעו כלו מפחד. הוא הפך את פניו, הרוח דוחפו מאחור והוא ממחר לברוה. שולי בנישתו, המלוכלכים במיט נוקשה, נמכלו ברגבי שלג והם מכים על מגפיו והשלג שורק מתחת לעקביו ולו נדמה שדולקים אחריו... עיף ויגע ורועד כלו הוא עומד להגשש ונושם בכבודות. מהו מטומטם ומלא בעותי לילה. מבלי משים מרים השטן את הבקבוק אל פיו והוא גומע גמיעה גסה ונכהל ממעשהו ומהשגותו. הוא גם ובורה באישון לילה ואפלה הלאה אל אשר ישאוהו רגליו...

ממחרת היום ההוא בערב שבת מצאוהו מת וקפוא מקור בדרך העולה אל בית העלמין, ואצבעו תחובה בפי הבקבוק הריק.

ההלוחית היתה גדולה וממושכה. כל פרשדנה באה לחלק לו את הכבוד האחרון, ללוות את חמת מצוה שלה. איש לא נעדר, כל בעלי הבתים, כל יושבי קרנות, כל "כלי הקדש" והרב בתוכם. הוא לא הספידהו, אך העיר בלכתו ששלוס יהיה לעפרו, כי מיתתו זאת כפרתו. הוא קבל ענישו בצדו, כלומר תיכף ומיד, ומצא ידים להוכיח בחריפות ובקיות מן הכתוב ומן הקבלה ומן העובדה את כל חומר הדין של שבועות ואיסורין וקונמות, אשר חובתם הלא — חובת ברת.

היודעת ואינה יוצרת, כאותה של הגאון בעל "שואל ומשיב" ז"ל — שבצדק הקלו בערכה דור המפללים של אז, אלא בבקיות המחדשת חדושים חשובים, שכבדם לשנות את פני כל ההוראה תכלית שנוי. הוא הורה להלומדים את דרך התשובה לספרי הקדמונים, ולא שנגרר אחר השטה האריסטוקרטית הרוחנית מיסודו של הגאון ר' משה'ס מלבי"ם ז"ל, לבלי שום לכ לדברי האחרונים משום המעם "ואת אחרונים אני הוא", הוא השתמש בכל ספרי האחרונים וגם בספרים שהופיעו בימי זקנתו מאת "הקטן שבחבורה", הוא בקש תלמוד מפי כל אדם, וקבל את האמת ממי שאמרה, אבל הוא הראה, שאין להסתפק כלמוד הספרים שהופיעו בעת האחרונה, צריך לשוב ללמוד הקדמונים, וביחוד ללמוד את הספרים, שלא היה חיונים נפרץ בדורות הקודמים. הוא השתמש הרבה בספרים ישנים, שנרפסו מחדש מתוך כתיב יד וכן בתוספות ובמאמרי ישנים, שלא נזכרו בפוסקים ומכלם הוציא את התועלת האפשרית, לברור ההלכה וליתן לה פנים חדשות לגמרי. וכשהראה הגאון ז"ל הלכה למעשה, איך יכולים להוציא תועלת לדורנו גם מספרי חמדרש והאגדה, משניות נדרות ונשכחות שבסדרי זרעים וטהרות וגם בדוחק מ—מאמר רש"י על ישעיה השייך ל—מטרות הריאה, הועיל הרבה, כי יתגלה הדור הרבני הצעיר לדפוק על דלתי כל אוצרותינו היסורים האלה, שעד אז לא היתה כל יד ממשמשת בהם. ואם רואים אנו את רוב הרבנים של עכשו עוזבים את הפלפול החדודי ושוקדים באמת על ספרי ש"ס כבלי וירושלמי ותוספות וכו' ומתעוררים בהם לברור ההלכות, אז עלינו להורות עין בשורה הראשונה להרב הגאון המנוח ז"ל (1).

ספרו המפורסם ביותר "דעת תורה" וגלוי דעת" על הלכות מטרות עורר רעש וסערה גדולה והיו גם קנאים, שיצאו בנגדו בדברים קשים כגידין, וכמעט נופים היו להחרימו בהגנישם הוטב, כי לא ספר על הלכות מטרות הופיע פה, אלא מפעל גדול וחשוב, העלול להביא מהפכה גמורה כמקצוע ההוראה החשוב הזה. מהפכה שכפה מלא נוכל לומר, שלא היתה כמות בספרות הרבנית זה כמה מאות שנה. והגאון ז"ל לא היה "מתקן", הוא לא בא להתאים את הדת עם החיים, אלא חסר בפשיטות אחרי שרשי כל דין ודין (2), התעורר

(1) כמובן עזרה לזה הרבה גם התפשטות ש"ס ווילנא וכדומה מספרי דפוס ראם עם הגהות גאוני ליטא המאירות עינים. (2) אמנם קדמו בהפך זה הרב הגאון מסדיגורא ז"ל בספרו "יד יתורה". אבל הוא היה מפורסם, למתנגד" ורבר לפעמים קשות נגד הקדומים לפניו ונוסף לזה לא היה כשרון חדשו גדול... אולם הגאון המנוח ז"ל לא הקיל בכבוד איש.

לאו דלא תוספיו. על מה נענשה חוה אם לא במה שהוסיפה מדעת עצמה "ולא תגעו בו", ואף-על-פי-כן הלך כלי חמדה וכאלו כפאו שר. מה רע ומה לצפות לידי מתנת בשר ודם! לולא היו עיניו תלויים אל לחם הקלוקל של השמשות היה ממחר הביתה וטועם אחרי התענית.

כשנכנס אל בית המזיגה התחיל ראשו סובב עליו כגלגל. קיבתו הריקה דרשה תפקידה והאוויר הספוג אלכהל פעל עליו פעולת מסית ומדיח. אך הוא היה קשה כצור ובטוח והאמין בעצמו, שיעמד בנסיון ויכבוש את יצרו וחם ושלום לא יעבור על שבועתו ולא יחלל את נדרו ותקיעת כפו לאביו המת, ואם יבא המנוול הזה, למשכחו ברשתו, חלפה מחשבה במחו, יורוק לו אל פניו את הבקבוק עם הי"ש יחדו. — והשמן העומד לימינו חוכך את ידיו מקורת-רוח, מסלסל את שפמו ומחייך...

מוזנו לו לישראל שלמה י"ש מוזק מן המוכחר והוא יצא. בחוץ קור וקפאון והרוח כלפי פניו. הבקבוק שבידו קר ומקפא את אצבעותיו. הי"ש הוא מהרהר, מחמם רק כשהוא נכנס אל הבטן, אבל בבקבוק הוא קר ומצנן, זהו באמת פלא: שני הפכים בנושא אחד. וריחו של הי"ש מהו? מחמם או מקרר? הוא הוציא את הפקק והתחיל מריח. לשנתות אפילו מפה לא ישתה, חם ושלום! אבל ריחא לאו מלתא הוא... כאותה שעה בא השמן כחשאי והשמים את הבקבוק מנחיריו למטה אל הפה ושפך לתוכו מלא

ככל לשון של מהאה נגד הועד האודס, על כי אין ברצונו לתמוך באורגן, המסביר פנים לדת הנוצרית וספרותה.

כך עשו סופרי ארץ ישראל, אשר אמרנו בצלם נחיה ולאורם נלך! והכל בשם הסבלנות וחפש-הרעות. מריה דאברהם, מי יתכן את רוח האנשים האלה! משל, כמה הרבה הזה דומה? לאדם האומר לחברו: אם ממאן אתה לתת ביד מי את רצועתך להלקותך בה, דע לך, כי הנך הוטא בזה נגד חק הסבלנות, "אחד העם" כתב פעם מאמר יפה על דבר "סבלנות של קנאים". מי יתן והואל לתת לנו דפסם מאמר יפה כזה על אדות "סבלנות של חפשים בדעות"! ע. ל. קורנבליט.

על המצפה.

מהות גאונותו של הרב הגאון מברזן ז"ל.

אחרי מה שנרפס על-אדות הנפטר הגדול הזה ב"המצפה" גליון ז', לא למותר יהיה, להוסיף גם את הדברים הבאים, כדי להבליט יותר את דמות דיוקנה הרוחנית של האישיות הכבירה הזאת, שנאבדה הפעם להיחלות הרבנית.

המנוח ז"ל היה בשרון גאוני יוצר, סולל מסלה חדשה ובורא תקופה חדשה בדרכי התלמוד וההוראה. תחת השפעתו הכבירה של הכשרון הזה כבר נחנך דור שלם, והשפעה זו גם בדורות הבאים לא ננקל ימח רשמה וראויה היא גם להכתב באותיות זהב בתולדת ההתפתחות הפנימית של היהדות בתקופת העת החדשה. ספרו הראשון "משפט שלום" על חויה, שפרסם, כמדומה, לפני יותר מחמשים שנה, בהיותו רב צעיר בקהלה קטנה, כבר עשה רשם גדול בעולם הרבנות הגליצית, דאו תיכף, שכוכב חדש עלה, הכובש לו בכח גאונותו דרכים חדשות, שבהן ידריך הדור הבא. הוא נטה מדרך הפלפול, שבו בלו את ימיהם רוב רבני זמנו — ביחוד תחת השפעתו הכבירה של הגאון בעל "בית יצחק" ז"ל — אותו הפלפול, שאין בו כל תועלת מעשית ושכבר צווחו עליו קמאי דקמאי, אלא שדבר טוב נמצא בו, שמסוגל הוא לענין את הלומדים הצעירים ולמשוך את לבם, כדי שלא יצאו לרעות בשדות אחרים... אבל אין זה נותן לו עור את הזכות לגנול את כל עתם של גאוני הדור, שעליהם לצאת ולבוא לפני העם וללמדו את המעשה אשר יעשה. הוא התגבר אפוא בבקיות, אבל לא באותה הבקיות

את חובו לשעורים והיום יום הפרעון האחרון. אכן כבדה נגולה מעל לוח לבו. דעתו כמעט זחה עליו ובת-שחוק נראתה על שפתיו הצנומות. הוא קם במרם האיר השחר ולמרות הקור רץ אל בית חמרחין ומביל במקוה, עלה ונסתפג, התלבש ונכנס אל הקלוזי והסיק את התנור ולא זו ממקומו עד ששרא ספר תהלים ולמד חמשה פרקים משניות, המתחילים באותיות של שם אביו, לעלית נשמתו. עבר לפני התכה וענה לתורה וכל עין ראתה, שנהפך לאיש אחר, קומתו היתה זקופה, פניו מסבירות ומצטטות מקורת-רוח ותנועותיו מהירות ומלאות חיים וגמישות.

היום רפה לערב ור' מטלי הגביר בא אל הקלוזי, להתפלל מנחה ומעריב, מה היום מיומים? אהא! יום המיתה של אביו מחר והוא צריך להתפלל ערבית בצבור, רגש של שמחה פעפע כלכו של השמש ופניו נהרו. סימן טוב ומזל טוב! גם מקום להרויח ישנו. הוא קדם את פניו בהכנעה והציע לפניו את שרותו, מיד רץ אל ההנות, לקנות שתי לישרות נרות, דגביר אוהב את האור. רבוי נרות הוא יקרא רחיי ויקרא רשכיי. אחר התפלה סבוהו המתפללים בעליצות: תקון, תקון! ר' מטלי אינו קמצן. הוא נותן וחוזר ונותן ביד רחבה, י"ש בערב, י"ש בבקר ודובשנים לקנוה. הוא קורא את השמש ושולחחו אל בית המזיגה, להביא תקון. הלה רוצה לסרב ואינו מעיז פנים, היתכן שלא יציית את ר' מטלי? וכלום אסר על נפשו את הכניסה לשם? או שמא חל האסור על מנע ומשא? זהו בכלל

כחי אל תעזבני אל תתנני לדוב הלבן מצפון למרמס:
 חנני מאתך-חינא וחסדא.
 הוגשו חבר אסירים קשורים כלם יחד בכבלי
 ברזל והמלאך הנוהג אותם מציגם: הודו, בוש, מצרים,
 אפריקה הדרומית, אוסטרליא, קנדה, אירלנד, קפריס,
 בירמא, מלמא, כלם שבווי כריתניא, וכלם נאנחים
 פה אחד: הבט ליברית! כי מלאו מחשכי ארץ נאות
 חמס, אל ישוב דך נכלם.
 נכנס שר פרס ומתהנן: פתח חרצבות רשע.
 התר אנודות מומה ושלח רצוצים חפשים וכל מומה
 נתנק, הלא פרס לרעב לחמך.
 נצב שר תורך (טורקיא) ומתפלל: שמן תורק
 שמך, אל תתן להיות נפש תורך.
 עומד שר ערב וקורא: בן-ימין (יעמען) זאב
 יטרף בבקר יאכל עד ול ערב יחלק שלל.
 קם שר רוסיא על רגליו ולו צורת דב
 ונחם: ובדוב גאונך תה-רום קמך, המה יבנו ואני
 אהרום — הרחב פי ואמלאהו.
 קרב שר גרמניא ומתפאר: יי-ששכר, חמור
 גרם וכו'. שריה בקרבה אריות שואנים, שופטיה
 זאבי ערב, לא גרמו לבקר.
 נגלה שר צרפת ומשמייע: לשוא צדף צורף
 ורעים לא נתקו.
 פתח שר איטליא ואמר: הגה משמני הארץ
 מושבי ומטל השמים מעל.
 נראה שר יפא ומלתו על פיו: שפנים
 עם לא עצום וישימו בסלע ביתם (בסלעי מארוקא).
 נענה שר פרתוגל: ותחת פתיגיל
 מחגרת שק.
 ברע שר מרוקא על ברכיו והתודה: היושבים
 בקברים ובנצורים ילינו ומרק פגלים בליהם, האומרים
 קרב אליך אל תגשבי כי קדשתך.
 קפץ שר בריתניא בהצפה ופצה פיו:
 כרתנו ברית את מות ועם שאול עשינו חוזה, שיט
 שוטף כי יעבר לא יבאנו כי שמנו כזב מהסנו וכשקר
 נסתרנו.
 בא לו שר בלגיא והתנצל: כנגע (קוננו)
 נראה לי בבית — עד יצא כנגה צדקה.
 נקרב שר הולנד והתמר: הודו (כל איי הודו
 ישיבים להולנד) לי ברכו שבי כי טוב ה', לעולם חסדי.
 נדחק שר דניא והגיד גם הוא חלקו: דן
 ידין עמים (בני מלכי דניא כלם מלכים).
 לחש שר רומניא: הנצו הרמונים — לא
 ידעתי נפשי שמתני מרכבות עמי נדיב.
 צעק שר סרביא בעזות מצח: אין מסר בי
 לגדול!
 בכה שר יוון: אהנה כיונה, דלו עיני למרום
 ה' עשקה לי ערכני!
 ומאחת הפנות זחל שר ישראל, גופו שחוה,
 ידיו כפותות לאחוריה, רגליו בסך, עיניו נטריות למעלה,
 ראשו כפוף למטה, כלו מלא פיות ובכל פה לשון
 אחרת, וקולו כאוב מארץ מדבר ובדברו נשמעו קולות
 צחוק מכל יתר חשדים הנאים, העומרים ודוחקים אותו
 בצד ובכתף. המיתי אוני לישמוע מה בפיותיו הרבים,
 פה אחד קורא אישכנזית: הושיעה ה' את אשכנז
 עמי! השני מתפלל אנגלית: תנה עוז לנו הברישנים
 בחיריך! השלישי מצפצף מאחורי חטמו צרפתית: עמוד
 ה' לימיננו הצרפתים! הרביעי חוגה נבאים פולנית:
 השיבה ה' שבותנו, אנחנו הפולנים וכו'. החמישי תובע
 בנאוו עשויה: רומם ה' קרן המדיארים לאומי, אשר
 בו אתפאר! חששי: אורך ה' על חסדיך לעמי האיטלי
 הנאורי. השביעי: הראנו ה' ישועתך וחזקנו אותנו
 העתומנים, להדביר עמים תחת רגלנו. השמיני: לא
 לישועתך אנו צריכים, אנהנו הפועלים בכל העולם,
 זרוענו תושיענו ואחדותנו תרוממנו!
 היושב בראש מפסיק את כל הפיות, המפטמים
 בכת אחת וגוער בהם: כבר שמענו את באי-בב כל
 העמים האלה ועתה רשות הדבור לבא-בב ישראל.
 הנני, הנני, עונה פה קמן מבין הפיות הרבות
 עברית. כלום פיד, במלך! נשמע קול פה אחר מדבר
 זרנגית. לא אתכם קראה, החשו עזי פנים! השמייע פה
 אחר בזרגון ספרדי, המרם תדעו, כי אני אני הוא
 בא-בב ישראל. ש-ש-שא, חוצפה היא זאת, צעק פה
 אחר בזרגון האת'אופי, אני נקראתי ואין לכם רשות

לאכילה ולמלבוש ולדירה ואין בזה שום היתר; אבל
 כידוע במלך הצדיקים האלה רוב המצות שבין אדם
 לחברו) על מנת לשלם באשר יקבלו את התמיכות
 מהוץ לארץ. אבל המוסדות רבו מאד ואין התמיכות
 מספיקות עוד לסלק את כל החובות עד שבהכרח באו
 כלם לידי משבר ופשטו את הרגל לנושירם. עתה
 אפסה האמונה בירושלם, אין מלוה עוד והזקנים והחולים
 והיתומים וסתם עניים ואלפי הלומדים תורה בישיבות
 בשכר נשארו בלי משען לחם. החולים והזקנים
 השלכו מבתי מחסיהם והם גועים ברעב במלא מובן
 המלה ולומדי התורה בישיבות יושבים במלים בנקיון
 שנים. ובעלי ההון שבמקבלי החלוקה, שהיו רגילים
 לחלוות לכל מוסד כסף ברכית, רכסו כיסיהם היטב,
 כי חלק גדול מהונם ירד כבר למיזון ואינם מלוים
 עוד. הצעקה גדולה בירושלם, רעב פרץ בה כמו
 בימי המצור ההיסטוריים, שירושלם עשירה בהם, אמנם
 מיני מזון מצויים בחניות, אבל אין פרומה לפורטה.
 רבבות עניים רעבים רואים לפנייהם כל טוב ואין להם
 רשות לנגוע בו בלי תעודות של מתכת כדמית מטבעות,
 כי ראויים הם להנות ממנו של כוראם. במשבר הזה
 אין כל חדוש לבקאים במצב הדבר. ישנם מוסדות,
 ששלמו רבבות פרנק בכל שנה רבית ושכר פרסורים,
 מלבד כסף פדיון חשטרות וצרכי הנפשות, ומי זה יכול
 להספיק כל זאת? הזקנים שבבתי מושב חזקנים אכדו
 לא רק לחמם, כי-אם גם שארית הונם, כי כל זקן
 מכנים שמה איזה הון כהאספו אל הבית. בכל אופן
 מצוה לרחם עליהם ולהחיש עזרה.

היהודים באפריקה הצפונית.

מספר היהודים במדינת אלג'יר אשר לצרפת
 כששים אלף והם כמעט כלם אזרחי צרפת זה ארבעים
 שנה. בתור צרפתים עזב הדור הצעיר את דרכי היהדות
 ואת למוד התורה וקבל תרבות צרפת ולשון הצרפתים.
 רק בערים שיש בהן גולי מארוקא הקרובה עוד נשאר
 זכר לתורה וליראת שמים. מה רב ההבדל בין אהינו
 בשתי הארצות השכנות האלה, תהום רבה מפרידה
 ביניהם. ההבדל גדול הרבה מן ההבדל שבין יהודי פולן
 ופרוסיא הקרובה. הדבר הזה להרפה יחשב לנו. זה נראה
 באלו אין באמת כח ליהדות להתקיים רק על יסודי
 הלחץ והבערות. שונה מאד הוא המצב במדינה הקטנה
 טונים הקרובה, פה יושבים קצ' אלף יהודים, שאינם
 נדכאים כמו במארוקא ולא חפשים כמו באלג'יר, בעיר
 טונים כדבר יושבים חמשים אלף יהודים והיא הקהלה
 הגדולה בכל אפריקה, ותפשה תמיד מקום חשוב בעולם
 היהדות והתורה. גם היום נמצאים יש חכמים ורבנים
 רבים, גם בני הנעורים עודם שוקרים על למוד התורה.
 אך בעיר הראשית שואפים הבחורים להשכלה צרפתית.
 ארבעת אלפי ילדים וילדות בעיר היא מבקרים את
 כה"ם של כייח ושני אלפים את כה"ם הצרפתי הבכלי.
 הילדים חסם יגדלו ברוח ההתבוללות הגמורה, כי אין
 הרבנים שוקרים להכנים בהם גם יהדות. הם הולכים
 בשיטת רבני פולן: הכל או לא כלום. או שיחנכו
 את הילדים רק על ספרי פלפול לכד או יהיו כגוים
 גמורים. מצבם הפוליטי רע, כי אינם אזרחי צרפת,
 אלא כפופים למושל הערבי, המדכאם בזדון ומטה
 משפטם ולא יוכלו להרים ראש. וצרפת הרודה במושל
 ההוא אינה רוצה למחתם תחת חסותה. היהודים יסרו
 חכרות ועתוננים, רפעול על צרפת לעשותם לאזרחיה.
 אך הממשלה אוטמה אזניה, בשביל יהודים לא תקים
 לה את הערכים לאויבים.

פיליטון קמן.

בישיבה של מעלה.

עוד הפעם ישבו השופטים הרמים, כל מדה
 נכונה, בבית-דין של מעלה, לשפוט את השרים העליונים
 של כל עם ועם.
 נגש שר ח'נא ודמות נחש לו ואמר: זכור
 את הנחש הקדמוני, שהביא לעולם את ה"טוב מאד",
 זה המות ואני משפיע חנין לכל העולם, לכל קדחת
 ודלקת ולי "הקדחת", אל תשליכני לעת זקנה, ככלות

ז"ל לתקן ביסדו את חמשים כה"ם בנליציא ואחרי
 שאין יכולת ביד מוסד הכארון הירש ליסד יותר, אלא
 אדרבה הוא אנוס לבטל קצת מכהים הקיימים, גמלה
 האליאנץ" הוונית את התקון הזה על עצמה ואולם
 גם שניהם חשבו ומעו. הם דמו, כי רק ככ"ם של
 קתולים מאסו היהודים בערים הקטנות, כי קשה בעיניהם
 לחנך בניהם בכ"ם המלאים רוח קתולי, ע"כ חשבו
 שיכירו להם היהודים טובה אם ייסדו ב"ם מהורים
 מרוח קתולי, שלא תהיה בהם פגיעה ברגשי דתם. אך
 לא כן הדבר. לא מפני הרוח הקתולי יהרדו אהינו, כי
 הרי את בנותיהם הם מוסרים ברצון לכה"ם ההם, לקלוט
 את הרוח הקתולי ההוא מלוא נפשתייהן וגם חוץ מזה
 רוח בוז לאבותיהם ולעמם מאין בהן שום ידיעת
 היהדות והכנתה. האבות החרדים אינם חוששים כנוגע
 לבניהם רק משום בטול תורה, כלומר בטול פלפול
 (כי התורה עצמה, חקיה ודיניה ומוסרה הטוב ודברי
 ימי עמנו, אין לומדים בחדרים), אחרי שמסורה בידיהם,
 שאין לבטל את דרך הלמוד הישן וחובה על כל ילד
 ללמוד דוקא נמרא ותוס' ומפרשים וש"ך וטו"ז ופ"מ
 וקד"ח, אע"פ שגלוי וידוע, כי כל עקרם לא נכתבו
 כלל לילדים, ורק מין לוקסוס הוא לאבד זמן הילדים
 בלמוד ספרים כאלה, שנועדו רק לחכמים גדולים! אבל
 מפני המשפט הקדום הזה אין באמת פנאי לילדים
 ללמוד לשון וספר וחשבון וכו'. לכן אחת הוא אם
 הוא ב"ם של קתולים או של יהודים, אדרבה ב"ם של
 יהודים גרוע יותר, כי בו ירכו היהודים להורות היתר
 לעצמם, לבטל מפניו את למוד הפלפול אהרי שכב"ם
 בזה ילמדו גם תורה (כלי פלפול). ע"כ קשה המלחמה
 ככל ב"ם הנוסד ע"י מוסד הירש ו"אליאנץ". כן למשל
 גרש הרבי באלסקא מבית מדרשו את האבות, ששלחו
 בניהם את ביה"ם של "אליאנץ" והטיל עליהם חרם
 וגדרי, אסר את המו"מ עמם. ובראותו שאין זה מועיל
 צוה בפירוש את החסידים להכתיב בניהם ב"ם העירוני
 הקתולי, להראות לרשות, כי בה"ם של האליאנץ אך
 למותר הוא ומסירה" נמסרה אל הרשות, כי אין בה"ם
 לפי חקי ההיג'ייה. ברוב עמל נאותה הקומיטיה להבין,
 שאין לה לקבל לח"ר מכל מי שהוא. קשה יותר היתה
 המלחמה בק"ק נעמירוב, מקום אשר שלטון הבלי
 מגיע שמה. הוא גזר על בעלי הבתים, שלא ישכירו
 בית לה"אליאנץ". וכאשר סוף סוף השיגה בית הלשיני-
 החסידים, כי פסול הוא. ביה"ם נסגר. בהוצאות רבות
 נתקן הבית לפי כל חקי ההיג'ייה, אז הלשינו על
 ראש ועד ביה"ם, כי מורד במלכות הוא, כלומר ציוני
 ר"ל ומעשיו סכנה הם למדינה ואת ילדי החסידים
 הכתיבו בביה"ם הקתולי, להוכיח לרשות, שאין צרך
 בכיים אחר. וסוף סוף נסגר ביה"ם והיה סגור ג' חדשים
 עד שמצאה האליאנץ את צדקתה בשלטון החנוך
 הראשי וביה"ם נפתה. כן היה גם בפוטוק זלוטי. ככה"ם
 ההם נשמרה רוח היהדות בכל מהותה, לומדים תורה
 וחקיה, משניהם על הילדים, שיוהרו בדינים יותר מאשר
 בחדר. חוץ מלמוד הילדים ילמדו גם גדולים בערב
 קרוא וכתוב והרצאות מועילות נרצאות בעניני כלכלה
 וחנוך ומהרה. העניים מרגישים, כי ברכה רבה במעשי
 האליאנץ ומרבים לשלוח בניהם לביה"ם, כי תורת
 הפלפול גם כלא זה לא ידעו.

שנת השמטה בירושלם.

אמנם השנה השביעית שנה השמטה היתה
 השנה שעברה ולא השתא. אבל בשנת השמטה
 האמתית שקדו צדיקי א"י רק על שמטת קרקע, להניח
 דרך אנב מכשול על דרך התפתחות הישוב החדש
 תועבת נפשם, אולם לשמטת' כספים, שהיא נהגת
 בזמן הזה ע"פ התורה לדברי הכל, לא שמו לב, הדבר
 גוגע לכיסם. ולעמט זה עשו שמטת כספים בשנה
 הנוכחית בעל כרחם (יראי שמים אמתים בירושלם
 אומרים, כי זה ענשם על צביעותם, שדרשו מאחרים
 שמטת קרקע והם עצמם עברו במזיד על שמטת
 כספים). הכל שוממים עתה את הרגל בירושלם, כל
 שלשת "מושבי זקנים", כמעט כל הישיבות ומוסדי
 החסד האחרים. כל המוסדים האלה נוהגים ללוות
 כסף בשטרות ברכית קצוצה (דרך אנב: איסור גמור
 וחמור הוא זה, כי היתר ע"סאק נתקן רק לסוחרים
 העושים באמת עסקים בכסף ויכולים להתנות, שיהיו
 המלוים שותפים לעסקיהם, אבל אלה לויים כסף

לדבר בשם ישראל. כה נצו הפיות עד שהיושב בראש נתן רשות הדבור להפה העברי הנאמן לכל קדשי ישראל (שני פיות עברים ראית). וכך שמעתיו מתפלל: מבין רבש"ע את כל הנצוצות הקדושים, שנפזרו בין הקלפות, שכלל את העולמות העליונים ותקן את כל הפגמים בעשר ספירות הקדש ושכינתך תשוב למעון קדשה.

"האין לישראל שום דבר לבקש על עצמו?"
תמה הויביר. וכזה הקצות.

המחמט.

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. עירנו, האהבת לנום כל הימים, הקיצה לקול הקריאה ב ה י ר ו ת ימי הבחירות הם מועדה, יש מקום לחלוקת כבודים ואין כאנשי עירנו מחבכים את המקצוע הזה שכבודי הישוב. והבחירות הן למועצת העיר, שיש בהן כזי חלוקה לרבים. ואם בכל בהירה נראים סמני תחיה בעיר המנוחה, מכיש עתה, כאשר נוספו על שתי המפלגות הישנות עוד שתי מפלגות חדשות, הרוצות לפדון פרץ בקורות של חסוהרים הקטנים, שהיתה כבר כקנין מפלגת הבלתי תלויים. מצד אחד קם הדיר דרובנר, שאנשיו רוצים להכניסו אל מועצת העיר בשכר קומו למועצת לרורים והציל רבים מיד בעלי בתים ובזי הזקה העמיד גבול לבח הצמיחה הבלתי טבעי של שכר הדירות. צדקו האנשים. בעיר, שמשלמים לכל העוסקים בצדכי הצבור באמונה במנדטים, אין באמת ראוי יותר ממני לשכר כזה. ומצד שני מעמידים החסידים את דקטורה החסיד ד"ר יהודה פיפר. הוא פעל להציל רבים מבני הנעורים שנטף הבגידה והטמיעה בתוך הסוציאליים הפולנים ולהחזירם ליהדות וגם לו צריכים לשלם במנדט. והכלתי תלויים נכובים, אינם מזוינים כל צרכם, להלחם בשלישה מחנות. הם צריכים את המנדטים בשביל אנשיהם ואין בידיהם לתת לאנשים חדשים חלק אתם. ע"כ בחרו בתכנים הדיש, הסתנגד לשיטתם העיקרית, הדמוקרטית, תכלית נגוד. באכפתם הם מעמידים שוטרים ומכני איש ופקידים וסתם שומרים שכינים וכך הם מתבצרים, שלא יקרב אליהם איש זר לפנות פה. גם ה"נאפרווד" ארגנו של דאשניסקי קם לעזרתם, הוא עוזרם בגורפים וזולולים על הדיר דרובנר הסוציאלי ואנשיו על אשר הקימו צדה לדיר גרום וסיעתו. אין אדם מוצא ידיו ורגליו במחומה הזאת. הפוליציא וה"נאפרווד" והבורוואזיה הפולנית מצד זה מגינים על הבלתי תלויים, והנזשים אחרי ה"קהל" וההסידים והסוציאליים והציגונים מגינים על דרובנר. ערובוניה כזאת עוד לא נהיתה בעירנו. במלה המשמעת בסוציאליים, נסרחה הדמוקרטית של הבלתי תלויים, הופרו בריתות, נכזבו כל כלל ופרניציפה. והתקופים הפולנים הדמוקרטים מצאו תואנה כזה, לקחת מיד היהודים את משרת משנה לראש האזרחים. ד"ר בנדרובסקי מנהלם מתרה ביהודים, שאם יבחרו בדרובנר לא יהיה פאדע סגן נשיא העיר

מכתב מבוסניא.

סאראיעווא. כבר ידוע, שבמקום ציר היהודים במועצת המדינה מר יהושע שלום, שהתפטר מפני הסכסוכים שבקלה, נבחר הדיר וויטא אלקאלאי. הוא נבחר כשני שלישי הבהורים היהודים מכל המדינה. אנהנו האשכנזים עמרנו מנגד. כי לכאורה לא היה לאשכנזים שום נפקא מינה מי משני הקנדידטים יצעה, כי להעמיד קנדידט אשכנזי לא עלתה אף על דעתנו. והסעיפים שנתנו קולם ההזיקו ביד אלקאלאי, בהיותו איש ציוני ויש לו הכשרון לנאום ברבים ולדבר את אויביו בשער. ועתה ראינו כבר תוצאות טובות מבחירתו, ואף שעודן מעטות הכמות והערך, ככז מצאה לה התקוה קן בלבותינו, כי לאט לאט יוטב בעבורו גם גורלנו ומצבנו הפוליטי יורם גם בעיני שכנינו.

בנאומי הראשון השמיע נגדן אחד מן הסרבים בנאום אימנומם כנגדו, בכ"ז לא חת מר אלקאלאי ובכחותו דבריו מהאו לו רוב הצירים בק לאות הסכמה. בנאומי השני ע"ד התקציב הוכיח בדברים של טעם את מנהיגי הממשלה על יהוסם ליהודים בדבר תמיכת צרכי החר, שהוא מכדיה את היהודים לרעה. בדברים היוצאים מן הלב הוכיחם על התחלסם מן הלאום הישיש, שהביא תרבות והשכלה בכל ארצות נהודיו וראוי הוא לישותם ל"כ כאשר לאומי המדינה. הציר הקרואטי (פולני מסולחתי) א"קיעוויטש פאסיק איתו, כי היהודים אינם לאום, כי-אם רק אגודה דתית. כאשר הפסיקה פעמים רבות ושאלהו בסוף: הגד לי, כמה לאומים יש א"כ בבוסניא? השיב לו אלקאלאי: הפולנים במדינתנו הנם חיל אך מעטים. צחוק גדול פרץ בכל הבית (כי כלם שוים כזה, לשנוא את הגדים, שהתאורחו פה וכלל בידם: בוסניא לבוסנים I). הפולני המתחפש יצא מן הנוכח כמי ששפכו עליו קתון של שופכין וסאו לא ההין עוד לפתוח פה להפריעו. כל הצירים, מלבד הסרבים, מתאו בק להיהודי בכלותו לדבר. הוכוח ע"ד התקציב נגמר בנצחון הציר היהודי האחד, כי ע"פ הצעת ועד התקציב נקצבה תמיכה לצרכי החר היהודית עשרת אלפי כתר רשנה, תחת שבהצעת הממשלה לא נקצבו רק 4378 כתר. הרי זה הרבה מאד בשיטנו אל לב, כי באוסטריא קוצבים למיליון ורבע יהודים רק י"ב אלפי כתר.

תוצאות ספירת העם החדשה ענינו אותי מאד. העבודה קשה פה כשאר ארצות, כי כנודע קשה לבא אל בתי המושלמים—

מתמת נשיהם הצנועות — ולפקוד כנהוג בכל הארצות. ואני התערבתי עם רבים מסכירי, שימצאו עתה בבוסניא לכה"פ מ"ו— מ"ז אלף יהודים, בהשבי את בתי התעשיה, הבנקים ומסחר העירות, אגודות הסוחרים, חברות אחריות ועוד מוסדי כלכלה, שנוסדו זה מ"ו שנה, שכלם בידי יהודים. ובקשתי מפקיד אחד מהלשכה הסמטופטית, שתוכן כשינספרו החשבון יוריעני מספר היהודים. לפני ימים אחרים באו אלי והראני לתמחוני, כי נמצאים בבוסניא רק 8234 ספרדיר, 3607 אשכנזים, בס"ה לא יעלו איפא אף ל"ב אלף. ואף שאמר לי, כי כבר הודיעו תוצאות הספירה להסמטופט, בכ"ז לא אאמין עוד יען כי עוד לפני מ"ו שנה היו 5729 ספרדים 2484 אשכנזים, בס"ה 8213, וא"כ נוספו רק שלשת אלפים ותיק, שהוא סתאים בקירוב להחתרבות הטבעית. אבל הלא נתרכו גם הסהגרים האשכנזים, כמו שהסכימו לי פקירי הממשלה. לכן לא אאמין עד שאראה שחור ע"ג לבן. היים הוייצנר.

מכתב מאנגליא.

לונדון. ועידת הרבנים כלידו בכללה עלתה יפה. התחלשות (שהבאנו בגליון הקודם. המעי) אמנם לא תעשינה פרי, כי הרהיקו הרבנים ללכת וההליוט דברים, שאין בידם להשיגה עליהם שיתקיימו ויפה העיר, "היהודי": בשם שפסוה לומר דבר הנשמע כך מצויה שלא לומר דבר שאינו נשמע. הרבנים ילידי רו"פ הלכו בעקבות אחיהם ברוסיא, המקוים, שהממשלה עוד תתן להם יפוי-יד, להוציא ההלכותיהם אל הפעל, פה אין אף תקוה רהוקה והיה להם להשמר מלגזור דברים, שבתם רק הראו את הולשתם והרגילו את העם לעכור על דבריהם כסעט בזרון. אלו היו מחליטים למשל ליסד בתי ח"ת בכל עיר וללמד את הנערים וגם הנערות תורה ודיני היהדות בקצרה, זהו דבר שיש בידם לקימו בקצת שקידה וגם בעת"כ היו ססיעים להם, כי הכל היו מכירים את צדקת התביעה הזאת לקיום היהדות. אבל הם גזרו דבר שאי-אפשר. לשוב אל שבת הלמוד הישן, להקדיש את הילדים רק לתורה, ללמד את הנערים (ורק את הנערות ולא היו את הנערות) ג"פ ת עד מ"ו שנה, הלא יכלו הרבנים הנכבדים לדעת מראש, כי אין פה המקום ולא עכשו הזמן לקיים כזאת, כי את ההדר שבהדרים באנגליא לא יסנע את בנו מלמדו אסותו, למען יבלה כל ימי נעורוהו בנפילה. איך נתנו הם ברצון יד לפושעים — יותר נכון: להרדים — לעבור על גזרתם, כאלו לא הפצו כול לתקן את הפרצות, אלא לומר: אנהנו את נפשנו הצלנו. וכן היתה גזרה לבטלה על הפאות הנכרות של הנשים. שבהו את הכלל, שאין גוהרים נזרה אלא איך רוב הצבור יכול לקיימו או ע"כ? כשיש תקוה שקיימנה.

ולעמט זה מתאוננים הרבנים על הדיר יעקב שמואל פוכס (שהיה עורך, המגיד בקראקא). שהשתתף באספה בתור בע"כ, על הכניסו באספה דברים, שאינם שייכים לענין וגרם ערובוניה ומחלקת ללא צדק. בתחלת הציוע, שיקבעו הרבנים שיטת בע"ע בלמוד התורה וזה אינו ענין לרבנים, אלא למורים. אפשר שלולא התעצמה הזאת לא היתה התהלטה קיצונית כ"כ. ואח"כ דרש מאת הועידה, שיויר הרבנים בפירוש ברעיון הלאומי ובה קמה מחומה. כפי הנראה הפדיו הדיר פוכס בערך הועידה הזאת וקוה ממנה גדולות ולא הרבנים אשמים, שמצא את עצמו מוטעה. באמת ערך הועידה אינו כלל בההלכותיה היתרות, אלא בהיותה, בהשמיעה קול באי-בה התורה וקול מתאה על הזלול ביהדות התורנית מצד הרב הכולל, שאמר בפומבי, כי דיני הגטין השחיתו את מדות היהודים שבמזרח, בעוד שכל העולם הנאור מתקנא ביהודים על דיני הגטין החפשים שלהם, המתקנים את המדות והמוסר. גם הוציא הרב הכולל דבה על יהודי המזרח, כי הגטין מצויים בהם באופן נורא והכל יודעים שאין הרבר כן, אדרבה דוקא בקתולים ובאנגלים, שהגט אסור להם, מצוי הפרוד בין איש לאשתו יותר מאשר ביהודים, שהגט הוא מקרה רהוק אצלם למדות ההתר. הועידה סתתה מתאה קשה נגד הרב הכולל. בזה הצילו כבוד התורה. המתאה לא נתפרסה עוד. ועיקר החשיבות שבאספה הוא בהסתדרות רבני רו"פ וביסוד בי"ד ראשי ובי"ד לכל מחו. בזה נתנו כבוד ועזו לרבנים ומסילא ליהדות. עתה הרבר מסור ביד הרבנים לחשתמש בכחם זה. ונקוה שהיכירי כבר עותתם בהוספותיהם היתרות למראה הפצב האמתי ויהאיו בכלל תפשת מרובה לא תפשת.

במשפט פוליטי שהיה פה בבית הדין העליון, נגלה, כי עורכי העתון האנטישמי "דילי עקספרס", המעליל על יהודי המזרח עלילות שוא ודורש לסגור בעדם את הגבול, המה יהודים ושםם קורלנדר, ערצבכר ובלומפילד. רבנים וכע"ב במשפטסר באנגליא התיכונה מקבצים כסף, ליסד שם ישיבה ללמוד גמרא. כידוע ישנה פה בלגרון ישיבה כזאת.

ארה חשוב היה בימים האלה במשפטסר, ד"ר אלכסנדר מרמורק מפאריז. באספה רכה הריצי ע"ד הונת הציונות. הוא אינו מתנגד לציונות מעשית, אבל בתור תלמיד להרצל הוא אוהז עוד גם בציונות הפוליטית, שהיא תנועה לאומית, המקפת את כל האומה ועליה למפל בדברים יותר חשובים מאשר ביסוד קליונות כרותשילד. ובכ"ז על כל אדם מישראל לעבוד עבודה מעשית בא"י וההנהגה הראשית תתעסק בפוליטיקה. — מר יוסף קובן נעשה ראש לפדרצית הציונית באנגליא.

הלורד סווייטלינג הצעיר, בן הלורד הנפטר, קבל משרת אביו, לעמוד בראש אגודת בתי הכנסת. בצוואתו צוה הלורד את בניו לשמור את דרכי היהדות ולהיות נאמנים לה. מאת בנותיו, הנוטות אחרי היהדות, המחתונה של קלוד מונטיפיורי, בקש לשוב מדרקן. וקנס המיל עליהן אם תעמודנה במדרן. הרבה אלפים הניח לכל מוסדות הצדקה.

א. ברט.

מקרב ומרחוק.

ענינים מדיניים. הפרלמנט האוסטרי עובד עתה בחפזון בחוק קצבת תרומת הצבא ועליו לגמור עוד את תקציב הממשלה לפי שעה לשלישה חדשים עד סוף החדש. לכלל הצטרך לנכות מס באיסור. — המניסטרים האיטלי תחת יד היהודי לואידי לוצאטי התפטר משום התנגדות המועט הרדיקלי לו בדבר קטן העיר. קשה להאמין שכאמת בשביל זה לא יכול עוד המניסטרים לשמש יותר. כפי הנראה היתה זאת רק תואנה, כחות רבי ההשפעה פעלו בסתה לשלה את ראש הממשלה היהודי, ש"כ עצמו לא התמנה אלא להקניט את הקלריקלים ולא לימים רבים ייש צרך ותועלת להכעיסם. עתה השתמשו באיטליא כישעת כישר קטנה, להפטר משלטון היהודי. — גם המניסטרים הרוסי התפטר אחרי חמש שנות קיומו בתנאים קשים. ראש הממשלה סטולפיץ הצטין כזה, שהתראה בפני כל כאיש לכרלי ורוצה תקונים, אבל בפעל הסב הכל לאחור. את הדומה עשה רק לצל פרלמנט, למין שחוק ילדים. הממשלה לא השיגה כלל על המוים בדומה ולא באה שמה רק לעתים רחוקות. את הרות הפנים במלה ומיד הפולנים קרעה חלק גדול מארצם, לספחו לרוסיא. היהודים נלחצים יותר מבכל העתים וחרות האישים וחרות הלמוד במלה הכל הור לאחור, וסטולפיץ זה התימר להיות לכרלי, וע"כ היה שנוא לכל המפלגות. אך הדומה לא העיזה להבשילו ונפל בידי המועצה העליונה, שלא הסכימה לו לקביע קוריות לאומיות בבחירות למועצות הפלבים המערב, למען יבחרו הפולנים לברם ולא יתערבו בבחירות הרוסיים. עתה יעלה מניסטרים נסוג אחור בגלוי. — הסבסוך בין רוסיא וחיא לא נגמה, חיא נבעה, אבל אינה עושה רצון רוסיא כבד, כי החיגאים המשכילים דורשים שלא להכנע ויהי מה, אין עוד הימים הראשונים, שהורים עשו לארצות אזיא כטוב בעיניהם. חיא התעוררה לחיים ולא תעשה את יוסיא למושל ומצוה עליה.

שונות. למועצת הממלכה בארץ נורווגים נבחרה האשה הראשונה, שם נצחו הנשים בלי מלחמות ובלי כל כבדות. — בארץ קולומביא הבריטית אשר בקנה באמריקה הצפונית נגלו המון אבני שיהם בעפר השדות. רבים מהרו שמה, לסבול כל מסור ולחשוף מטמוני החול ההם — שלשה עשירים בארצות הברית באמריקה קנו שלשה רבעים מאדמת הרפובליקה גואטמלה, לשלום בהם כהפצם, להוציא חמרי האדמה, לבנות מסה"ב וכל צרכי הארץ ולמול עשירית הרבנסות. — ביום 24 לח"ז יסורו הקיסר ווילהלם והקיסרית ובנו הצעיר ובתו ווינה בנסעם לארמונם אשר על האי קורפו. — בישוב זה היו בכל הערים הגדולות באשכנז ובאוסטריא ובשווייץ אספות אלפי נשים והפגנות בחוצות, לדרוש זכויות שוות לנשים כמו לאנשים. — בטורקיא נחתמו כתבי האמנה בין הממשלה ובין חברות זרות, לבנות מסלות-ברזל חדשות על יד נהר פרת ובאזיא הקטנה ובאירפה. — ברוסיא הסכים ועד הצבא של הדומה לחוק חדש של עבודת הצבא, על פיהו ימעטו בעלי הווכיות הפטורים מעבודת הצבא. — במדינת פאראגוא באמריקה הדרומית הכה חיל הרפובליקה את חיל המורדים והרג בהם שלש מאות איש. — מגפת הדרשומה נעצרה במאדגשור.

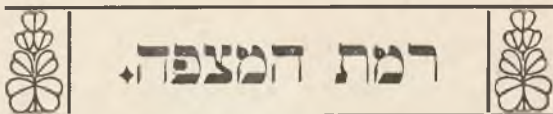
*

הועידה העממי בפוקבינה. בשבוע שעבר התכונן הועד העממי היהודי, שנבחר מכל יהודי בוקובינה כבחירה חפשית נוסף על הועד הלאומי. בראשו עומד הפרופסור ד"ר קלנר. במעשי הועד הזה נראה אם צדקו מתנגדי שטרזר או רק תואנה בקשו. לחלק כבוד ליהודים אחרים.

הפגנה של נשים יהודיות. ל"היהודי" כותבים מטריפולים באפריקה, כי כאשר הנהיגה ממשלת טורקיא הונת עבודת כללית בצבא גם שם, ערכו הנשים היהודיות תהלוכה בחוצות, לקרוא תגר על העול החדש הזה, שלא ידעו הנח ואבותיהן. היהודים הם עתה מרי נפש, כי רעב ומגפה שולט בהם והנה צרה חדשה, לקחת מאות מבניהם הנותרים לצבא, לצאת

מושבותיהם נוסדו להיות יסוד לממלכה יהודית. יש כבר ליהודים דגל לעצמם, מרקאות, מטבעות וכו'. ראה לדבר, כי הם רוצים כנון מלוכה, כי הלא הם קונים קרקעות בחפזן ומשלמים בעדם פי חמש משוים. מאתם אלף יהודים כבר לכדו בידם את כל החיים הכלכליים בא"י. הסכנה גדולה ואין לחשות. בקרוב יציע הוא חוק על זה. זהו תוכן הוכוח בקצור, שהשתתפו בו כל העמים וכלם ידעו מה לענות, רק היהודים לא ידעו מה לענות, זהו אסוננו שנורלנו יומל ע"י אחיים.

שיוון גמור. סוציאלי אחד בא אל רותשילד הזקן בפאריז וטען: "לך יש שלשים מיליון פרנק ולי אין מאומה, איך מתאים זה עם חוק השיוון? רותשילד ענה: הצדק אחד, הא לך גם אתה פראנק אחד". מה? פראנק אחד, כעס הסוציאלי וזהו סדר צדק? ואיה השיוון? "שיוון גמור, ענה רותשילד, בצרפת ישנם שלשים מיליון נפש אדם ולי יש שלשים מיליון פרנק איך מגיע על חלקך פרנק אחד. התהפוף יותר מפרנק אחד? ואיה השיוון?"

הקבלה ושאלת הבחירה.

כבר בארו חכמים רבים, כי הקבלה היא בעקרה שיטה פילוסופית עמוקה, המתאמצת לבאר את המציאות מנקודת-השקפת האחדות המוחלטת של הרוחניות והחמיות. הקבלה עוסקת באותן השאלות הגדולות עצמן, שהפילוסופים הקדומה היתה עסוקה בהן. ולא עוד אלא שלפעמים מוצאת הקבלה פתרון נכון לפי שיטתה ודרכה גם על אותן השאלות, אשר הביאו תמיד את החוקרים הדתיים במבוכה. כי דעות אפלטון, אשר עליהן נשענה הקבלה, הן יותר פוריות ויותר מקיפות את המציאות כולה מדעותיו של אריסטו, שבעקבותיו הלכו החוקרים. ולעתים קרובות הגנו מוצאים תחת מעטה הסוד והמליצות המגשימות שבקבלה רעיונות יפים. כמו שראינו בענין "הצמצום" שלפי פשוטו הגנו מוצאים בו הגשמה (ע"י המצפה שנה שביעית גליון מ"ו).

רעיון עמוק הגנו מוצאים גם בתשובת הקבלה לשאלת "הידעה והבחירה" ובכלל ביהם שהוא מתיחסת לשאלה הזאת. השאלה הזאת היא אחת השאלות הקשות והסבוכות, אשר העסיקו את מוחם של חכמי ישראל ושל התיאלוגים בני דתות אחרות. בספרותנו נשאלה בנוסחאות ובסגנונים שונים, הרמבים מנסח את השאלה באופן זה: המצוי הראשון (האל), בתור שלם בתכלית השלמות, הגנו מוכרחים ליחס לו ידיעה ברורה בעבר ובהווה וגם בעתיד והדבר הזה שולל את חירותו של האדם, כי האדם מוכרח לעשות את מעשיו כפי מה שידע הבורא מראש, כדי שלא לעשות את ידיעתו פלסתר. בסגנון זה הגנו מוצאים את השאלה במשנה (אבות פרק ג'): "הכל צפוי והרשות נתונה". אבל יש מחכמי ישראל מכנים אותה בשם "שאלת ההכרח והצדק". כלומר, שאם נחליט, כי האדם הוא מוכרח במעשיו ע"פ ידיעת הבורא, איך נעשה ענין השכר והעונש בלתי מוכן, כי מכיון שהאדם עושה כל מעשיו ע"פ ההכרח אין הדין נותן לענשו או לתת לו שכר ויש איפוא סתירה בין ההכרח ובין הצדק האלקי. הרמבים משיב על השאלה בדברים דאלה: "הקביה אינו יודע בדעה שהוא חוץ ממנו כבני אדם, שהם ודעתם שנים, אלא הוא ודעתו אחד וכו', וכשם שאין בנו כח להשיג אמת הבורא, שנאמר לא יראני האדם וחי, כך אין כח בנו לידע הא"י ידע הקביה כל הברואים וכל המעשים". הראב"ד מעיר על דברי הרמבים, כי לא נהג סנהג החכמים, שהחל בדבר שלא ידע לכלות וכיון שלא ידע תשובה נכונה לא היה לו לשאול. אבל באמת מנקודת השקפת התיאלוגיא אמר הרמבים סברא ישרה. הבורא הוא נעלה מעל לכל תאר והגבלה. אנחנו הנבראים לא נוכל ליחס לו ידיעה כמובן ש"לנו" כי ידיעתנו היא רק אחת ממושגי שכלנו אנו. ולא זו בלבד אמרו הפילוסופים האחרונים, אלא שגם את המציאות איננו יכולים להכיר

האנטישמיים לחוק חקים קשים וגזרות רעות נגד היהודים הגרים האלה וגם לגרשם מארץ ירפת.

החברה להכשרת הארץ. מהחברה הזאת המכונה בקצור פ. ל. ד. קבלנו כרוז על-אדות עבודתה החשובה להשתמש בהון הקרן הקימת לרכוש קרקעות ולעבדם ע"י פועלים יהודים. על אדמת כנרת, שחכרה מאת הקרן הקימת, הנהיגה עבודות שונות גם על חשבון אנשים, שאינם יושבים בא"י. ההכרה הוציאה מניית בעלות עשרים מארק, הנושאות פרי. הקונה מניה כזאת מוסף אבן לבנין ארצנו, הכרוז מבטיח, כי ההנהגה הציונית באה לידי הברה, כי עיקר עבודת הציונות הוא עבודה ממשית בא"י וההוכחה על כל יהודי אמיד להשתתף במניות החברה.

ועידת המוזנים. ביארוסלב היתה ביום 16 לחי ועידת המוזנים מכל גליציה, שהמילה עליהם ממשלת המדינה מס קשה מנשוא, מכלי ערוך כמה הם יכולים לשלם. אחרי הנאומים החליטו: (א) לשלוח מלאכות אל נשיא המדינה לתאר לפניו מצב הדבר ולבקש עזרתו; (ב) להשתדל, שיזמל המס על עושי המשקים ולא על המוזנים. (ג) המס יעורר לפי כמות המשקים שימכור כל אחד; (ד) לעצור את גבית המסים לעי.

חוק הרוכלים. בלבוב היתה ועידה שניה של הרוכלים היהודים והסוכנים, למחות נגד חוק הרוכלים החדש ולהועץ איך לבטלו. הרוכלים יסתדרו ויתחברו עם הרוכלים בוויין ויחד יפעלו על בית האדונים להפר עצת בית הנבחרים.

היהודים בצבא רוסיא. הועד הממונה על עניני הצבא בדומה הרוסית החליט, כי לפי שהיהודים משהימים את הצבא, לכן אין להכניסם אל הצבא ועל הממשלה להציע איזה חוק לפתור את שאלת היהודים בצבא.

לחיין היהודים בערי גליציה. מסניאטין מודיענו מר פ. ה. כי שם נאסר ליהודים לבא אל הכפרים לקנות דבר מיד האברים וכל התגרים היהודים נשאר חסרי לחם. חצי שנה היה שוק הכהמות במל שם מפני השיש המגפה, ששלטה בכהמות וכל הסוחרים הלכו במל כי גם החנונים לא מכרו מאומה מאין כסף לאברים. לפני חדש הותר השוק והיהודים שבו למסחרם, אך פתאם באה פקודה לבטל שוב את שוק הכהמות לזמן בלתי מוגבל. בעלי בתים חשבים מתרדלים אין אף פת לחם. ובעיר השקט ודממה, אין מתעורר לנסות דבר להעביר את הגזרה.

עלילת דם לפסח. בכפר סוצא באונגרו-נעלמה זונה נצרית, האברים התלחשו, כי היהודים שהמיה לפסח וצוררי היהודים התחילו להשתמש בפתיות ההמון, לצרף פוליטי. אך ההגמון הקתולי הפר עצתם והזהיר את הכהנים להסיר מלב ההמון את האולת הזאת. יש עוד בהנים קתולים המבינים, כי בושח הוא לדת להשען על שקר.

הפרלמנט הטורקי והיהודים. הוכוח ע"י הציונות בפרלמנט הטורקי עוד לא תם. פחד הציונים נפל על הלאום העותמני ואינו יכול להפטר מחזיון הבלחות, שצדו לו שונאיו. דומה שהגיעו צוררינו שם למצב, שעליו נאמד בספר יהושע "נמונו כל יושבי הארץ מפנינו". העמים הנצרים אשר בטורקיא, היונים, הארמנים והבולגרים מדברים טוב על ישוב א"י ע"י יהודים, רק הערבים וקצת הטורקים נכחלו פתאום מפני היהודים. את הבהלה הזאת גרמו הסורים הנצרים, הנפתים ונתמכים מהוץ לארץ, להלחם ביישוב עברי. בוכוח הנ"ל בפרלמנט אמר חיוני בוסיום, כי אין סכנה ביישוב היהודים, הארמני זוחרב אמר, כי אינו מסכים למשטיני הציונות, היא רעיון לאומי טוב, שבראשו עומדים אנשים, שהם תפארת האנושות. הבולגרי וולאחוב אמר: טורקיא היא עניה כממון ובעובדים ועליה לשמוח כבאו אנשים מן החוץ ואין לה לשאול סאין יבאו. היהודי קאראסו אמר, כי אינו מכין את הציונות (אוי לאותה בושח!). לפי דעתו אין בה ממש אם לא תישנה את שמה ושמתה. הטורקי ישמעאל פחד אמר: אין לנו מקום ליהודים חדשים, כבר קבלנו מהם דינו, יותר איננו צריכים. הערבי ריזר סולח סדמשק אמר: אני נשלחתי הלום להפך את שיבת היהודים לפלשתינה. פלשתינה כבר סלאה יהודים.

להלחם בעמים שאינם שונאים ולהתנאל בפתבג אסור ולחלל שבת. הנשים נקבצו לפני הנציב ולפני הרבנים וראשי העדה. כמובן לא הועילו מאומה. **עלילת דם לפסח.** בכפר אצל קרסנא נכנס נצרי אל בית המונג היהודי ושאל: מהו הריח הרע, שאני מרגיש? ברפת נמצא פגר ילד מת. הנצרי חש העירה והלשין, כי היהודים רצחו ילד לפסח. קומיסיה הלכה שמה ומצאה שהילד מת מיתה טבעית לפני חדש ובזרזון השליכוהו אל רפת היהודי. זאת היא תורת תלמידי שפונדר הצדיק.

היהודי הלאומי קורנדא. אלו האריך הפרלמנט הזה ימים יותר מן הקצובים לו, אפשר שהיה מתקים חלום בעל המאטר. אבסטרקציה יהודית בגליון "החצפה" ש"י. קורנדא, האשכנזי ההפשי בן דת משה, ציר יהודי וויין בפרלמנט, תבע זכות היהודים כציוני ממש. בישיבת ועד התכניב של הפרלמנט האוסטרי, שאין בו אף אחד מן הקלוב היהודי, מלא קורנדא את מקום הציונים באמונה. בתחלה קרא תגר על גרוש סוחרים יהודים מפרוסיא ודרש להושיב ועד דיפלומטי לדון בזה. ואח"כ תאר את השקר והזדון, שנעשו בספירת העם בגליציה ליהודים וערער על הקנסות ועל הכפיה לבתוב שקר ברשימות. כזאת לא פללנו מאת קורנדא. אמנם דחיתו מתוך האגודה האשכנזית עשתה פרי. הוא מתקרב אל הקלוב היהודי והוא הספרדי-האשכנזי, תובע עלבון יהודי גליציה.

חקי המורבי ותורת משה. כידוע העירה מציאת חקי המורבי, שהוא אמרפל מלך שנער שבתורה, רעש גדול בעולם החוקרים. שונאי ישראל כדליטש וחבריו מצאו בהם חקים דומים לחקי תורת משה ואמרו בזדונם, כי משה רק העתיק לישראל דיני אמרפל. הפרופסור דוד הירש מילר בוויין כבר הוכיח את ההבדל העצום שבין אלה ואלה. אך המעלילים אינם רוצים בהוכחה, כי אם בשטנה. בימים האלה דרש הרב ד"ר וורנר במינכן לפני כל חכמי האוניברסיטה ובתוכם חוקרי קדמוניות ידועים ולפני שרי הממשלה על הענין הזה והוכיח, כי אמנם דומים חקי אמרפל לחקי התורה, אבל רק בלשונם ובסדור הענינים ואולם רוח התורה ושיטתה המוסרית האלקית רמות ונשגבות מהם כרום שמים מעל התהום. למשל נפק בחקי אמרפל להלכה, שהמציא עבד שברח מאדונו יענש קשה והתורה אמרה לא תסגיר עבד אל אדונו; ההורג ילד אף בשוגג, אחת דתו לפי אמרפל, שימיתו גם את בן הרוצח והתורה אמרה בנים לא יומתו על אבות ועוד כאלה. ואותם החקים הדומים באמת בישי המקומות יוכנו בזדוננו, שאמרפל היה בן דורו של אברהם והיו בודאי חקים כוללים לכל בני שם ואברהם הוריש כמה חקים לבניו, שנעשו אח"כ בהסכמה אלקית לתורת משה, שהרי גם הגמרא אומרת: קים אברהם את כל התורה עד שלא נתנה. וכן מעידה התורה עצמה, שלמד משה מחותנו המדיני, שגם הוא היה מזרע שם.

התרכוזות דצדקה. "האגיון" היהודית בוויין הקהילה את צירי כל הקהלות הגדולות בכל אוסטריא, לבא ווינה ביום כ"ו לחי, להועץ ע"י התרכוזות הצדקה, ליסד בכל עיר קפה כללית למתן צדקה לעניים הנודדים, למנעם מרחזור על הפתחים. מופת לתקון הזה היה התקון באשכנז. באוסטריא קשה יהיה לתקן כך, אבל אין דבר העומד בפני הרצון. פה נהוץ התקון יותר מאשר באשכנז, כי פה מוטל עול הפושטים יד רק על שכמם הדלים ובהתרכוזות יתנו רק העשירים והאמידים.

להרפה ולישנינה. הצרפתים מבקשים עלילות היהודים ונזדמנו להם. סכנה גדולה מרחפת עתה על כל היהודים מגולי רופ הנעים ונדים בפאריז כמחסור ועוני. בימים האלה נתפשו בכף הפוליציה חבר יהודים אנשים ונשים, אשר עשו מסחר בתוי בי דואר מזויפים, אשר הוכנו באשליה ונשלחו אליהם להפיצם בפאריז. לפני שבועים נתגלו בתי-זמה של יהודים בסתר ברחוב פרעווא ורחוב די ראסייא, ואיזה בתים של חברת גנבים וצחקי-קלפים בלילה, אשר התנפלו עליהם ראשי הפוליציה בלילה והובאו ככלא ואיזו מהם נשלחו מעבר לגבול. ככלל אנשי בליעל האלה משליכים אימה ופחד על כל הצרפתים, ולא פעם ושמים התעוררו

עם ועם ואנחנו נשובה להיות איש בארץ מולדתו פטריוטים כשרים וטובים כקדם.

בן - עמי

אפיפיור. רבים מבדלי אספות אומרים מי יראנו את פתרון המלה "אפיפיור", שבה אנו מכנים את אבי הכנסייה הקתולית ברומא. ישנן על זה השערות פורחות באור. אך כלם צללו במים אדירים והעלו חרס בידם. וגם החכם רמ' ווינצ'נר בהערותיו המהירות לספר עמס הבכא לה"ר יוסף בר' יהושע, שהוציא לאור מהדש, לא מצא את הפתרון הנכון עד שדרשו הרה"ח ד"ר א ברלינר בהוספה המדעית לה"ידיעה פרעססע" שנת תרנ"ו ולפי דעתי קלע אל השערה ולא החטיא. אלה המה דבריו בטוב טעם ודעת: בימים הראשונים כאשר החלו הכמנים ודורשי רשימות לכתוב בספריהם את המלה הזאת היו כותבים "אפיפיור" וברבות הימים נשתבשה הנוסחה הנכונה הזאת ונהפכה "מאפיפיור" ל"אפיפיור". הנסבה לזאת הוא שנוי ההברה, כאשר נמסרה בעל פה מדור לדור, או יען כי אנו מוצאים גם בתלמוד מלה אחת דוגמתה, שהוראתה היא שר ונושא משרה במדינה. — המלה "אפיפיור" היא מרכבת משתי מלות והנה: Peor או Abbe Pior — קצור של השם Peter, בלשון דאיתלמי בשנות ימי הביניים וכאשר ירמזו על זה גם בימים האלה השמות Piero בלשון האיטלקית, Pierre בשפת צרפת, וגם Pio בלשונות הסלונים. ותהיה אם כן המלה "אפיפיור" מרכבת משתי מלות, שמה נהווה בלשון אשכנז Papst, שהוא שם נכונ לראש — Abbe-Papa — הבוחרים בכלל ומהשע"פ Petrus, Peter, שהיה כפי הנודע הפאפסט הראשון אשר על שמו יקראו כל יורשי כסאו הכאים אחריו. ועל כעין זה כון גם הרשב"י בספרו באור ענין האפיפיור פרק ה' הנמצא בכ"י, שבו הוא אומר: ולכן יחויב שיחיה שם מנהיג בכל דור ודור, שהוא ממלא מקום פיירו "Piers", ע"כ החכם ברלינר.

דוב ווייסברג.

רסיסים.

כל הרצענים יחפים; לפיכך אין בשום אומה עוזב אלקים, ממיר דת כסלות ראש, כופרים ואפיקורסים כמו בישראל עושי התורות לעמים.

לא כל הנוצץ הוא זהב; ולא כל מה שאינו נוצץ הוא חסר-ערך. מה שלא למד האנסכען לא ילמד עוד האנסכ, כן אומרים הגרמנים; ולפי שהיהודי לומד כל ימי חייו כבית הספר של הצרות, ע"כ מצויים גם ביהודים זקנים שמות-למך של ילדים: איטשעלי, איציקל יעמשע, משהלי, אהרלי, אהרשע, שועלי, שמואל'ישע, כערשע, וואפמשע וכו'.

שונאני אומרים, כי היהדות זקנה ותגוע; זה שקר: הלא רבים בתוכנו הבורחים ממחנה להסתפח במחנה האויב, וכי אפשר לברוח מפני חזקת? למוכה שהין יש שערות מסולסלות, לסכל יש כתב מסולסל; לפיכך כל מי שיש לו כתב מבוזר ידמה כי חכם הוא, ויש המקלקל בודון את כתב-ידו למען ידמו אחרים כי חכם הוא.

כשצריכים לגבב כורתיים אותו מעל התליה, לכן כל גבב מתאמץ להשיג מנדמים, למען יצטרכו לו אולי...

מה"עבריה" בקראקא. כמוצא זה כ"ה אדר' בשעה השמינית יצא כאולם חברת "השחר" (רחוב סטאראווישלא 44). הכרנו מר ברוין ע"א "יחס היחיד היהודי לארץ ישראל" (פתיחה לזכרה). רשות הכניסה לכל.

בריינשטאט י"ע חיים קראנץ מאורשים מאשטשיסק מארנאברזעג מיזם לידידי החשוב מר אברהם מרדכי שיער ראש הקהלה במאשטשיסק לארום בתו. נפתלי האף.

היסוד הזה בנו הסירי חביר את יסודות שמת במול היש והתכללות בקדושה. אבל אין חפצי לעשות גליונות "המצפה" בית מדרש לסתרי תורה. חפצתי רק לבאר את השקפת הקבלה בנוגע לשאלת הבחירה ובזה מלאתי חובתי.

קראקא בן ציון ראפאפארט.

מזה ומזה.

(סוף.)

אמנם כי גם הנוצרים שם גם התרנים פה לא הגידו עוד דבר הזה על-אדות הציונות מאז נשמע שמעה כארץ ועד היום הזה, ואולם היהודים, שהקדימו לפני הר סיני נעשה לנשמע, הלא יוכלו לעת מצא גם להקדים "נפריע" לנשמע. וכן יושבים אהינו המונים על מדוכה זו — "ציונות וגרמנות" — יושבים ומתוככים עוד היום ברוב האספות והאגודות, אשר בערי גרמניה כאשר יודיעו המודיעים משם פעם בפעם בהוועלמי, מי יודע אם לא יארנו הוכחות והפלפולים ההם, (זכוחי ה"זונות" ע"ד הסמיכה לפנים בישראל, עד שלשים ועד רבעים או עד אשר יוטל גורל עם היהודים פה בגולה, וגורל הציונות שם בארץ ישראל, להיות וכל דור ולא יהיה עוד מקום לדברי ריבות... הנה כי כן אין הציונות שאלת החיים והמות לעם ישראל הבא עד קצו בין שני אריות ומצולות ים ואין עוזר ואין עזר לה. איננה, כאשר דמינו עד כה, ענין המיוחד לנו ולבנינו, ענין הקורא לכל איש יהודי ולכל העם יחד: דרשוני והיה כי-אם — אחת השאלות אשר בין ישראל לעמים ואשר, על כן, לא ממנו משפטן ופתרון יצא, כי-אם מחוצה לנו, ומי חכם וידע ויגיד מראש את הפתרון, אשר יתנו האחרים לשאלה הזאת בימים הבאים?

ועד כה ועד כה והשמים מתקדרים עלינו מכל עבר והארץ מתקוממת לנו להקיאנו או לסגור בריחה מפני פליטנו ויד אהינו, הגרים מאתמול והתושבים היום, אהינו אשר היו באונגהן לאונגרים, באנגליה — לאנגלים ובתרכיה — לתרכים יותר טעם הארץ, במעל הזה ראשונה, והעיתודות הנשקפות לנו בגולה, בארצות המקיאות אותנו ובאחרות המאספות נדחינו — מות, רעב או התבוללות כלה ונחרצה; וכערי גרמניה — יתוכחו הגרמנים בני דת משה על "ציונות וגרמנות" בתרכיה יערכו היהודים — הספרדים — הצרפתים — העותומנים שאלות על הציונות והעותומנות.

ומה אם תתברר ותתלבן באחרית הימים שאלות הציונות ואהבת המולדת, אם הגד יגידו יום אחד הגרמנים או האונגרים או הרומנים בהתגלות לבם ליהודים המתרפקים על דודיהם, כי לא רק צאת אנשים מתי מספר — מארצם, כי אם גם צאת כל המון ישראל עם המתבוללים ועם המומרים ועם כל הבכורה אשר ברנליהם, טובה וכשרה לפניהם, אם אמור יאמרו להם כאשר אמרו המצרים ומלכם בראשם לאבותינו בעודם קוראים כגורן "הרל ממנו ונענדה את מצרים", לאמר: — קומו צאו מתוך עמי; אם כה יאמרו וכה יפתרו את שאלת "הציונות והפטריוטות" באר היטב — ולא יהיה עוד מקום לצאתנו ולא אדמה לשבתנו ולא כל מדרך כף רגל תחת שמי ה' ? אם ארמת ארץ ישראל, מקום מקלטנו האחד, תהפך לזרים — לגרמנים, היוצאים לאלפיהם שנה שנה לארבע רוחות השמים ומתבוללים באמריקה ומתכוננים בא"י ואינם הוששים לפטריוטות ? כי יעצתי: להיות "החוששים" בכל מקום שהם אם באירופה ואם בתרכיה, לציונים "על תנאי" וארץ ישראל תהיה להם, דבר אחר-העם, על-תנאי-לאנדר, לאמר: כי יישתו ידם גם הם עמנו לקנות אדמה בא"י ולהשיב אותה — עד אשר נראה אנהנו או בנינו איך יפול דבר ומה הפתרון, אשר יתנו הימים הבאים לשאלת "הציונות והגרמנות" או "הציונות והעותומנות". והיה אם יודע באחרונה, כי צדקו הציונים, אם רוב הימים והמסכות המתהפכות על נפוצות ישראל בגולה יביאו לבב הכמה גם לפטריוטים הלוחשים להם לדעת, כי אין דרך אחת לשאר יעקב כי אם דרך המות — בארצות הגוים או דרך החיים — בארץ אבות, טוב; ואם אין — נמכור את נחלתנו, את האדמה ואת כל המושבות שנוסדו עד אה, לגרמנים, לערכים או לבני

על בריה, כי כל הכרתנו את המציאות יסודה רק בחקי שכלנו ולו היה טבע שכלנו שונה מאשר הוא היינו מכינים את המציאות באופן אחר, ואת הדבר כשהוא לעצמו איננו יכולים להכיר. איך אין לשאול, כי יש סתירה בין ידיעת האלקים ובין בחירתנו, כי ידיעת האלקים שונה מידעתנו, שהיא רק תוצאת שכלנו ואין לרונ טמנה על ידיעת האלקים, שהיא נעלה מכל תאר והגבלה.

בכל אופן הננו רואים, שגם הענק הזה לא יכול לצאת לגמרי מן המבוכה. ולעומת זה הננו רואים, כי הצליחה הקבלה למצוא פתרון נכון לפי שיטתה לשאלה שאנו עוסקים בה, ולא זו בלבד, אלא את השאלה עצמה הבינו המקובלים בבחירות יתרה יותר מכמה חוקרים, והבנת השאלה נתנה להם את היכולת למצוא גם תשובה לפי דרכם ולפי שיטתם הכללית. הקבלה בסקירתה החדה הכירה, כי אין שאלת הבחירה שאלה לעצמה, כי-אם סעיף של השאלה הראשית והכללית. שאלת-הבריאה לפנינו היא רק ענף מהידת העולם הכללית ובפתרון ההידה הכללית כלול גם פתרון ההידה הזאת, אכאז את דברי.

כידוע התקשו החוקרים הקדמונים במה שאהרי הטבע בהבנת יחס הבריאה החמרית לאלהות. לפי דעתם אם נניח מציאות חמרית נפרדת מן היוצר יש בזה הגבלת האלהות, שגדרה היא א-גבול וא-תכלית, כעין דחיקת רגלי הישיבה. אם מיתסים בריאה בת גבול ליוצר הרי מגבילים את כחו, כי היוצר בתור בלתי בעל תכלית צריך לפעול פעולה כלת מוגבלת. ומן השאלה העקרית הזאת מסתעפת גם שאלת הבחירה באופן זה: אנהנו מוכרחים ליהם את כל חזיונות הטבע לסבה ראשית, היא סבת הסבות. מושג הסבה הראשונה כולל בתוכו את ההפשיות המוחלטת, כי אם נחלום, כי הסבה הראשונה אינה חפשית לגמרי אלא מוכרחת ומשעבדת לאיזה חוק, איך אינה הסבה הראשונה, כי משועבדת לאיזו סבה שלפניה. וא"כ סבת הסבות צריכה להיות חפשית בהחלט, פועלת ואינה נפעלת. או במלים אחרות: מתוך התבוננות בטבע ובמציאות הננו באים לידי הכרת האלקים. הננו מוכרחים למצוא איזה סוף לשלשלת הסבות והמסובבים שכתבע והננו מוכרחים איפא למצוא התחלה ראשונה למציאות כולה. גדרה של האלקות היא השלמות המוחלטת והחפשיות. אלקים בתור מחויב המציאות היא כהכרה שלם בתכלית השלמות וחפשי מוחלט, וא"כ כשאנו מחליטים, כי בחירת האדם היא חפשית והרשות נתונה לו לעשות מה שלכו הפין והוא שליט כרוחה בזה הננו מגבירים את החרות האלקית המוחלטת. וכשמציעים את השאלות האלה באופן זה הננו מוצאים, כי שתי השאלות אינן אלא אחת ועקרה הוא זה: אם אנו מודים בממשיותה של המציאות החמרית, הננו מגבילים כחו של הבורא וכן אם אנו מודים בחירותו של האדם הננו מגבילים את החרות האלקית. ובאמת מציג אחד המקובלים, שאין לו שם בחוקרים, את השאלה בסגנון קרוב לזה והוא אומר על תירוצו של הרמב"ם: "אבל השאלה במקומה עומדת, כי האמונה המוחלטת והאמתית, כי אין בעולם שום ענין רק אלקותו ומי שנותן לאיזה דבר כה לעצמו ה"ז עושה יתי רשויות" (ש"ה חלק ראשון מאמר בית הבחירה). וכיון שהכינו המקובלים את השאלה באופן זה יכולים היו למצוא תשובה לפי שיטתם הכללית. כי בשם שמצאה הקבלה פתרון לשאלת הבריאה ע"י שיטת ההאצלה והצמצום, ע"י הספירות ורובי העלות והעלולים, התפתחה החמריות, שבעקרה היא מתאחדת אחרות נמורה עם הרוחניות, כי אין כאן בריאה רק אצילות של "אין סוף", ולפי באורם של החסידים אין כאן אלא "הסתרה" כן יכולה אותה התשובה עצמה להיות נכונה גם לשאלת הבחירה. הבורא צמצם את כחו בשביל לתת מקום לבריאה חמרית בת גבול, שבעקרה אינה מביאה לידי הגבלת האלקות, כיון שאינה דבר נפרד ממנה ובצמצום ניתן מקום גם לחפשיותו של האדם. שהיא ממשית רק כשעור ממשיותה של החמריות בכלל, וגם פה לפי באורם של החסידים רק הסתרה.

ומתוך הרעיון הזה באה הקבלה לידי באור ענין "הקדושה" והקלפה. הקדושה היא ההפרה, כי אין עוד מלבדו, כלומר שאין בעולם מאומה הוין מן האלקות, והקלפה חושבת את הגוף והחומר לדבר ממשי. על

■ ■ ■
■ ■ ■
■ ■ ■
■ ■ ■
■ ■ ■

Kraków, ul. Bonifraterska 5.